

Οδοντική Χειρουργική: Αναδρομή στην ελληνική βιβλιογραφία 1950 – 1970

Βουγιουκλάκης Γ.¹

1. Ομότιμος Καθηγητής Οδοντιατρικής Σχολής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Οδοντοστοματολογική Πρόοδος 2024, 78 (1): 14-25

Το 1953 αποτελεί ένα σημαντικό σταθμό στην πορεία της οδοντιατρικής εκπαίδευσης στον ελληνικό χώρο: το Οδοντοϊατρικό Σχολείο αναβαθμίζεται σε Οδοντιατρικό Τμήμα της Ιατρικής Σχολής. Το γεγονός αυτό εκτός των αυτομόντων ενεργημάτων της αρωματοποίησης είχε σαν αποτέλεσμα τη χορήγηση διδακτορικών διπλωμάτων και την εκλογή υφηγητών αποκλειστικά από το Οδοντιατρικό Τμήμα. Ταυτόχρονα οι ειδικές έδρες οδοντιατρικής ανξάνονται και εκλέγεται ο Αιλιανός πρώτος καθηγητής της έδρας Οδοντικής Χειρουργικής. Όλα αυτά είχαν σαν αποτέλεσμα η εκπόνηση εργασιών στο γνωστικό αντικείμενο της Οδοντικής Χειρουργικής να λάβει εκπληκτικές διαστάσεις από το 1953 έως και το 1971. Συνολικά στην εξεταζόμενη περίοδο η βιβλιογραφική αναδίφηση εντόπισε 4 βιβλία, 5 διδακτορικές διατριβές και 3 διατριβές υφηγεσίας που εκπονήθηκαν στην Οδοντιατρική Σχολή του ΕΚΠΑ και δύο διδακτορικές διατριβές που εκπονήθηκαν στην Οδοντιατρική Σχολή του ΑΠΘ. Όμως το πλέον εντοπιστικό στοιχείο είναι η παραγωγή επιστημονικών άρθρων αποκλειστικά στην Οδοντική Χειρουργική που φθάνουν στον διόλου ευκαταφρόνητο αριθμό των 51. Είναι δε χαρακτηριστικό ότι από το 1969 και έπειτα υπερτριπλασιάζεται ο αριθμός των παραγόμενων άρθρων ανά έτος.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ελληνική Οδοντιατρική, τουλάχιστον αν μπορούμε να της αποδώσουμε τον όρο «Σύγχρονη» με την έννοια της καθιέρωσης της ως αυτόνομου επιστημονικού κλάδου, έχει διανύσει μια πορεία ενός περίπου αιώνα. Στη χρονική αυτή περίοδο πολλά έχουν συμβεί τα οποία καθόρισαν τη φυσιογνωμία της μέχρι σήμερα. Αυτό το οποίο θεωρούμε ότι αποτυπώνει με ακρίβεια την πορεία της, είναι η ελληνική βιβλιογραφία, δηλαδή οι γραπτές πηγές που μπορούσε να έχει πρόσβαση και να ανατρέξει ο φοιτητής της οδοντιατρικής, αλλά και ο επαγγελματίας οδοντίατρος προκειμένου να διευρύνει τις γνώσεις του. Η εργογραφία της ελληνικής οδοντικής χειρουργικής διακρίνεται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τα αυτόνομα οδοντιατρικά βιβλία, ενώ η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει τα οδοντιατρικά επιστημονικά περιοδικά και η τρίτη τα αμιγώς ερευνητικά πονήματα: διδακτορικές διατριβές και υφηγεσίες. Στον Τιμητικό Τόμο του καθηγητού Ζαχ. Μαντζαβίνου το 2003 στο άρθρο μας Οδοντική Χειρουργική, Μισός Αιώνας Οδοντιατρικής Βιβλιογραφίας (1900-1950), είχαμε την ελληνική βιβλιογραφία της Οδοντικής Χειρουργικής, των πρώτων πενήντα χρόνων, μέχρι το 1950. Στο άρθρο αυτό κρίναμε ότι αξίζει να διευρύνουμε αυτή τη χρονική περίοδο κατά περίπου είκοσι ακόμη χρόνια, μέχρι περίπου το 1971 και αυτό διότι με την αναβάθμιση του Οδοντιατρικού Σχολείου σε Οδοντιατρικό Τμήμα της Ιατρικής Σχολής δίδεται η δυνατότητα αναγόρευσης Διδασκόντων και Υφηγητών Οδοντιατρικής, αλλά και τη σύσταση της έδρας Οδοντικής Χειρουργικής, γεγονός το οποίο προσέδωσε μια πρωτόγνωρη ώθηση στη σχετική εργογραφία, ενώ επιπλέον είχαμε και την λειτουργία της Οδοντιατρικής Σχολής του ΑΠΘ.

ΒΙΒΛΙΑ

Το 1954 κυκλοφόρησε από τον Αν. Ανα-

στασιάδη το βιβλίο Οδοντική Χειρουργική αφιερωμένο «εις τους πανεπιστημιακούς του δασκάλους», που στον πρόλογό του αναφέρει: «*Εν τη επιθυμία ημών, όπως παράσχωμεν εις τους σπουδάζοντας την Οδοντιατρικήν, αλλά και τους απασχόλους ταύτης εκ της μακροχρονίου ημών πείρας και γνώσεως χρήσιμα διδάγματα, ήχθημεν εις την απόφασιν να εμφανίσωμεν πρώτην την ανά χείρας εργασίαν, είτα δε την περί της φίλτατης ημίν Προσθετικής συστηματικήν τοιαύτην. Τούτο δε διότι Οδοντική Χειρουργική και Προσθετική συνάπτονται ισχυρώς αλλήλαις, της πρώτης αποτελούσης προϋπόθεσιν δια την επιτυχή εφαρμογήν μεγάλου μέρους εργασιών της δευτέρας, στερούμεθα δε συγχρονισμένης Οδοντικής Χειρουργικής. Βεβαίως και η προκειμένη συνοπτική είναι. Πάσαν εν τούτοις κατεβέλομεν φροντίδα όπως, παρά την συντομίαν υης, η ως οίον τε πλήρης εις το ουσιόδες, άμα δε εύληπτος και προσηρμοσμένη εις την ενεστώσαν κατάστασιν της επιστήμης και τας παρ' ημίν δυνατότητας. Προς πληρεστέραν, τέλος, κατανόησιν των διαλαμβανόμενων χρησιμοποιούμεν πλείστα ίδια σχεδιογραφήματα. Καθ' ότι αφορά την βιβλιογραφίαν, ήντηλασμεν αφθόνως εκ των δοκιμωτέρων πηγών της τε ημετέρας και ξένης τοιαύτης, κοίτοι επιμελώς απεφύγαμεν τον φόρτον υποσημειώσεων και την υπέρμετρον δια φοιτητικών εγχειρίδιον τεκμηρίωσιν.*»

Το βιβλίο του Αν. Αναστασιάδη αποτελεί το 2ο βιβλίο αφορά κυρίως στην Οδοντική Χειρουργική που κυκλοφόρησε στην Ελλάδα μετά από το αντίστοιχο του Ν. Παπαντωνόπουλου. Χωρίζεται σε τρία μέρη, από τα οποία το πρώτο περιλαμβάνει 10 κεφάλαια σχετικά με την ανατομία και ιστολογία των δοντιών, την εξέταση και διάγνωση, την πρόληψη, τα εργαλεία, την ονοματολογία των κοιλοτήτων, την αιτιοπαθογένεια της τερηδόνας και τέλος τις γενικές αρχές παρασκευής των κοιλοτήτων. Το δεύτερο μέρος, περιλαμβάνει τέσσερα κεφάλαια τα οποία παρουσιάζουν, κατά τρόπο αρκετά λεπτομερή, την παρασκευή των κοιλοτήτων και τα διάφορα μέσα προετοιμασίας μέχρι το

στάδιο της έκφραξης. Τέλος, το τρίτο μέρος περιλαμβάνει, με πολλές λεπτομέρειες, όλα τα γνωστά εκείνη την εποχή εμφρακτικά υλικά και τις τεχνικές αποκατάστασης.

Όπως ο συγγραφέας αναφέρει και στον πρόλογο, περιλαμβάνει βιβλιογραφία ελλήνων και «αλλοεθνών». Για την εποχή του, το βιβλίο κάλυπτε όλο το φάσμα της Οδοντικής Χειρουργικής εκτός από τις αποκαταστάσεις νεογιλών δοντιών και ουσιαστικά χωρίς καμία αναφορά στην Παιδοδοντιατρική.

Με την ανάληψη των καθηκόντων του ο πρώτος καθηγητής Οδοντικής Χειρουργικής ο Αιλιανός, απόφοιτος Γαλλικής Σχολής, προσπάθησε αν και με ελάχιστο βοηθητικό προσωπικό στην νεοϊδρυθείσα έδρα, να δώσει μια νέα διάσταση στην Οδοντική Χειρουργική εγκολπώνοντας και στοιχεία Παιδοδοντίας.

Από σημειώσεις «σύμφωνα με τις παραδόσεις του καθηγητή», που εξέδωσε ο φοιτητής Ανδρέας Αλλαμανός το 1956, η ύλη περιελάμβανε με τη σειρά: την αναισθησία, τις κοιλότητες, την παιδοδοντία, τα εμφρακτικά υλικά (τη γουταπέρκα, το αμάλαμα, κονίες φωσφορικού οξέως, πυριτικές, αυτοπολυμεριζόμενες ακρυλικές ρητίνες, χρυσέμφραξης και ένθετες εμφράξεις), τα κοπτικά εργαλεία, την εμβρυολογία και ιστολογία των οδόντων και του στόματος, περί ανατολής, τερηδόνα και τρυγία.

Το πρώτο πόνημα που κάλυπτε εκπαιδευτικές ανάγκες αποκλειστικά στην Οδοντική Χειρουργική, κυκλοφόρησε το 1960 από τον Καθηγητή Ι. Αιλιανό και όπως επισημαίνεται στην αρχή του βιβλίου, «*Το ανά χείρας έργο, υπό τον τίτλον ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΟΔΟΝΤΙΚΗΣ ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗΣ, αποτελεί βοήθημα διά τους φοιτητάς της Οδοντιατρικής. Συνετέθη κατά τους παραδόσεις του μαθήματος του Καθηγητού κ. Ι. Κ. Αιλιανού.*».

Πρόκειται για ένα πανεπιστημιακό εκπαιδευτικό εγχειρίδιο το οποίο χωριζόταν σε τέσσερα μέρη. Το πρώτο μέρος περιελάμβανε την εμβρυολογία, ιστολογία και τα στάδια διάπλασης των δοντιών. Το δεύτερο μέρος περιείχε την οδοντική μορφολογία. Το τρίτο μέρος την

παθολογία της τερηδόνας και το σύνολο της αμιγούς οδοντικής χειρουργικής, ορολογία, εργαλεία, παρασκευή κοιλότητων, εμφρακτικά υλικά και τεχνικές εμφράξεων. Τέλος, το τέταρτο μέρος συμπεριελάμβανε την παθολογία των δοντιών εκτός της τερηδόνας, το ρόλο των βιταμινών και ορμονών στην υγεία των ιστών του δοντιού, στοιχεία παιδοδοντίας και κατέληγε με την οργάνωση του ιατρείου και τα φάρμακα που χρησιμοποιούνται στην Οδοντική Χειρουργική.

Εάν θέλαμε να κάνουμε μια «βιβλιοκριτική» του πονήματος αυτού, τοποθετώντας το όμως στις συνθήκες που επικρατούσαν εκείνη την εποχή, μπορούμε να πούμε ότι απετέλεσε μια αξιόλογη προσπάθεια. Η ύλη του κάλυψε τη διδασκαλία των φοιτητών για περισσότερα από 15 χρόνια. Το περιεχόμενο και η δομή του, φανερώνουν μια προσέγγιση περισσότερο προς το «ιατρικό» σκέλος της οδοντιατρικής, παρά προς το επανορθωτικό. Ίσως είναι αποτέλεσμα της επιρροής του περισσότερο από τη γαλλική σχολή της οδοντιατρικής, παρά από τη σχολή των Η.Π.Α.

Το 1971 κυκλοφόρησε από τον Καθηγητή Οδοντικής Χειρουργικής της Οδοντιατρικής Σχολής του Α.Π.Θ. Λ. Πισιώτη το βιβλίο «Στοιχεία Οδοντικής Χειρουργικής» για την αξιοποίησή του από τους φοιτητές της Οδοντιατρικής, όπως ανέφερε ο ίδιος. Αξίζει να αναφέρουμε την επισημάνση που κάνει στην εκτεταμένη εισαγωγή του στο περιεχόμενο της Οδοντικής Χειρουργικής, σχετικά με τη διπλή λειτουργία της Οδοντικής Χειρουργικής που είναι η προληπτική και η επανορθωτική, από τις οποίες «η προληπτική θεωρείται ευλόγως μεγαλύτερης σπουδαιότητας». Επίσης, ιδιαίτερη έμφαση αποδίδει στις βιολογικές βάσεις της Οδοντικής Χειρουργικής επισημαίνοντας την αλληλεπίδραση των οργάνων της στοματικής κοιλότητας με την συνολική υγεία του ατόμου.

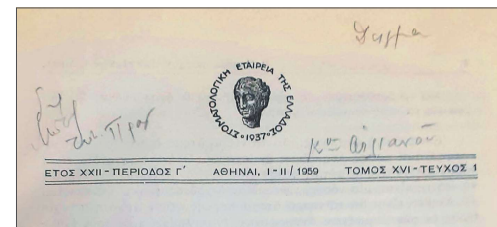
Το βιβλίο χωρίζεται σε 14 κεφάλαια όπου τα πέντε πρώτα κάλυπταν τη διάπλαση, τη δομή και τη μορφολογία των νεογιλών και μονίμων δοντιών. Τα υπόλοιπα κεφάλαια περιελάμβαν-

να την εξέταση και το σχέδιο θεραπείας, την ορολογία, τα εργαλεία και τον τρόπο χρήσης τους και τέλος τη διαδικασία παρασκευής κοιλότητων και εμφράξεις με αμαλγάματα, πυριτική κονία, ακρυλική ρητίνη, ένθετα χρυσού και οπτής πορσελάνης και τέλος εμφράξεις συγκολλητικού χρυσού. Αξίζει να επισημάνουμε, ότι, αν και από το 1970 είχαν κυκλοφορήσει στο εξωτερικό τα πρώτα εμπορικά σκευάσματα σύνθετων ρητινών, εντούτοις δεν περιλαμβάνονται στο βιβλίο, επειδή ανάλογα σκευάσματα δεν κυκλοφορούσαν στην ελληνική αγορά.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Το 1954 στο περιοδικό Στοματολογία (Εικ.1), οι Κ. Παπαγγέλου και Α. Παπανικολάου, δημοσιεύουν εργασία με τίτλο «*Αυτοπολυμεριζόμενα ακρυλικά εμφράξεις*». Οι συγγραφείς, αφού αναφέρονται πρώτα στις φυσικές ιδιότητες, τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματά τους, περιγράφουν με πολύ μεγάλη λεπτομέρεια, όλες τις τεχνικές κλινικής τους εφαρμογής κατά στάδια εργασίας και καταλήγουν με τις ενδείξεις και αντενδείξεις της εφαρμογής τους. Αξιοσημείωτη είναι η παρατήρησή τους στο τέλος του άρθρου, «*Επισκέφθη τον Διεθνές Οδοντιατρικόν Συνέδριον της Βοστώνης τον Αύγουστον του 1947, όπου έλαβαν μέρος 17.000 οδοντίατροι. Επισκέφθη την Οδοντιατρικὴν Έκθεσιν της Φιλαδελφείας τον Ιούλιον το 1952. Επί εξαστίαν επεσκεπτόμην το Συνέδριον και την Έκθεσιν της Νέας Υόρκης όπου ελάμβανον μέρος όλα τα United States. Εις τα περισσότερα τραπέζια δεν έβλεπε κανείς τίποτε άλλο παρά επιδείξεις ακρυλικών ρητινών δι' εμφράξεις με αφθονίαν και ποικίλαν ονομασιών. Η φωνή της πορσελάνης, ακόμα και του περιφήμου Οίκου S.S. White, δεν ηκούετο πλέον*».

Το 1955 επίσης στη Στοματολογία, ο Γ. Δασκουλής δημοσίευσε εργασία με τίτλο «*Η τερηδών εν Ελλάδι από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερα*». Πρόκειται για μία εμπεριστατωμένη ανασκόπηση, αλλά και μελέτη κρανίων, που βρέθηκαν στον Ελλαδικό χώρο από

Εικόνα 1. «Στοματολογία» έκδοση της Στοματολογικής Εταιρείας Ελλάδος με πρώτο τεύχος το 1938 και η έκδοσή του συνεχίζεται μέχρι σήμερα σε ηλεκτρονική μορφή. Είναι το παλαιότερο επιστημονικό περιοδικό του οποίου η έκδοση συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

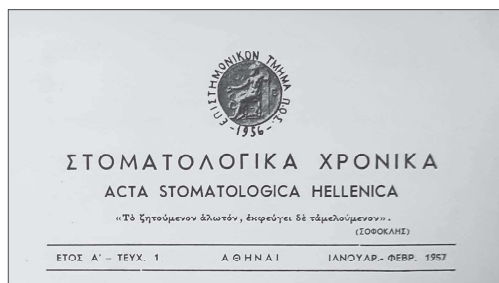
την παλαιολιθική μέχρι τη σύγχρονη εποχή όπου και μελέτησε το θέμα του επιπολασμού της τερηδόνας στην πορεία της εξέλιξης του ανθρώπου.

Το 1955, στο ίδιο περιοδικό πάλι ο Γ. Δασκουλής δημοσιεύει άρθρο με τίτλο «*Η τερηδών εν Ελλάδι κατά τη σύγχρονον εποχήν*». Η επιδημιολογική μελέτη που αφορούσε στον επιπολασμό τερηδόνας, σε 838 άτομα ηλικίας 12-60 ετών και συγκρίνοντας τα ευρήματα του με αντίστοιχες επιδημιολογικές μελέτες του Θ. Καλοκασίδη το 1947, του Β. Στεφανόπουλου-Βρεττού το 1948 και του Ι. Ζούκου το 1952, κατέληγε στο γενικό συμπέρασμα ότι ο επιπολασμός της τερηδόνας αυξάνεται με την άνοδο του πολιτισμού, ενώ αντίθετα, μειώνονται οι αποτριβές και τέλος ότι «*η κατάσταση του στόματος των Ελλήνων δεν παρουσιάζει απελπιστικήν εικόνα*», ένα πάρα πολύ αισιόδοξο συμπέρασμα.

Το 1956 ο Ι. Αιλιανός δημοσιεύει στην Οδοντοστοματολογική Πρόοδο (Εικ.2), εκτεταμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση με τίτλο «*Οδοντική Χειρουργική και οι σύγχρονοι επί αυτής αντιλήψεις*». Στην εκτεταμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση που απετέλεσε και την εναρκτήριο ομιλία του νεοεκλεγμένου καθηγητή Ι. Αιλιανού, γίνεται κυρίως αναφορά στις τότε επικρατούσες θεωρίες, οι οποίες αφορούσαν στην αιτιοπαθγένεια της τερηδόνας, με

Εικόνα 2. «Οδοντοστοματολογική Πρόοδος» έκδοση της Εταιρείας Οδοντοστοματολογικής Ερεύνης με πρώτο τεύχος το 1949. Είναι το μόνο επιστημονικό περιοδικό το οποίο εξακολουθεί να κυκλοφορεί σε έντυπη μορφή μέχρι σήμερα, ενώ παράλληλα κυκλοφορεί και σε ηλεκτρονική μορφή.

Εικόνα 3. «Ελληνικά Στοματολογικά Χρονικά» επιστημονικό περιοδικό του Πανελληνίου Οδοντιατρικού Συλλόγου, κατόπιν Ελληνικής Οδοντιατρικής Ομοσπονδίας, με το πρώτο τεύχος να εκδίδεται το 1957 και η έκδοσή του με αρκετές διακοπές συνεχίζεται σε ηλεκτρονική μορφή μέχρι σήμερα.

ιδιαίτερη έμφαση κυρίως σε απόψεις Γάλλων ερευνητών και παράλληλα, τονίζεται η σημασία της πρόληψης και τα μέτρα που θα πρέπει να λάβει η ίδια η πολιτεία.

Το 1957, στα Στοματολογικά Χρονικά (Εικ.3), ο Αν. Αναστασιάδης δημοσιεύει άρθρο με τίτλο «Επίτευξις ενστάθειας των δι' αμαλγάματος ή των ένθετων εμφράξεων επί κοιλοτήτων της II ομάδος». Αναφέρεται διεξοδικά στο συγκεκριμένο πρόβλημα, προτείνοντας, μάλιστα, με δικά του σχέδια, το κατάλληλο σχήμα κοιλοτήτας. Επίσης κάνει ιδιαίτερη αναφορά στην αποκατάσταση των ενδοδοντικά θεραπευμένων δοντιών, με εκτεταμένη απώλεια μύ-

λης και τη χρήση ενδορριζικών αξόνων.

Στο ίδιο περιοδικό, το 1957, ο Απ. Κρίκος δημοσιεύει τις «Βασικά αρχαί, αι οποίοι διέπουν την παρασκευήν κοιλοτήτων εις μονίμους οδόντας». Χαρακτηρίζεται ως ένα απόλυτα εμπειριστικώς άρθρο, λαμβάνοντας υπόψη τα τότε κρατούντα διεθνώς, στο θέμα της παρασκευής κοιλοτήτων όλων των ομάδων και περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό σχεδιαγραμμάτων, κυρίως από το American Textbook of Operative Dentistry του Grabel. Αξίζει να παρατηρήσουμε, την ιδιαίτερη έμφαση που δίδει στην αναγκαία αφαίρεση των ανυποστήρικτων πρισμάτων της αδαμαντίνης, που διαφορετικά θα θραυσθούν και θα δημιουργηθεί δευτερογενής τερηδόνα.

Στο ίδιο περιοδικό και πάλι το 1957, ο Τ. Μπουλασικίδης, οδοντίατρος από τον Βόλο δημοσιεύει άρθρο με τίτλο «Η δι' υψηλής ταχύτητος παρασκευή οδοντικών κοιλοτήτων». Το δημοσίευμα αναφέρεται στον σύγχρονο, για εκείνη την εποχή τρόπο παρασκευής κοιλοτήτων, δίνοντας έμφαση στην προσωπική του εμπειρία από τη χρήση «υψηλών ταχυτήτων»32.000 στροφών, σε συνδυασμό με εγγλυφίδες Carbide και τα πλεονεκτήματά τους, δηλαδή μείωση του χρόνου και έλλειψη πόνου.

Τέλος καταλήγει: «Πρό τινών μηνών αι Εταιρίαι Kerr και Chayes εισήγαγον ειδικάς χειρολαβάς, δια των οποίων η ταχύτης αναβιβάζεται εις 90.000-100.000 στροφάς κατά λεπτόν. Απαιτείται προσοχή να μη υποπέσει κανείς εις πειρασμόν και μεταπηδήσει από την συνήθη ταχύτητα των ήδη εν χρήση κοινών ηλεκτρικών τόνων εις τας ταχύτητας των 100.000 στροφών. Πρέπει κατ' αρχάς ο οδοντίατρος να συνήθισεν εις τας 20-30.000 και μετά πάροδον αρκετού χρόνου να δοκιμάσῃ και τας των 100.000, διότι, όπως αντιλαμβάνεσθε, τοιαύτη ταχύτης είναι επικίνδυνος εις χείρας πρωτόπειρου και ορθόν είναι βαθμιαίως να εξοικειούται ούτως εις αυτήν προς αποφυγήν λίαν δυσάρεστων επακολούθων. Και μία τελευταία παρατήρησις, την οποίαν η πείρα μες edίδαξε. Μή συστήσῃτε εις τον ασθενή σας: «Μή κινείσθε, προσέξατε, διότι-ξείρετε-αυτός ο τόνος

νος δεν είναι όπως οι συνήθειες ενεργεί 32.000 στροφάς και ημπορεί να σας κόψῃ την γλώσσαν, τα μάγουλα ή τα χείλη» Να ξείρετε, ότι θα ανησυχήσῃ, θα εκνευρισθῇ και τότε πράγματι θα διατρέξετε τον κίνδυνον να συμβούν τα ανωτέρω. Είναι, βλέπετε, η ψυχολογία του ασθενούς τοιαύτη, ώστε αυτός κατά τη διάρκειαν της εργασίας δεν θα κάμνῃ άλλο τίποτε, παρά να σκέπτεται αυτό, το οποίον τω είπατε και τελικώς να χάσῃ τον έλεγχον του εαυτού του».

Το 1957 επίσης, ο Ε. Διακογιάννης δημοσιεύει στη Στοματολογία εργασία με τίτλο «Η μάσσις σκληρών τροφών ως προφυλακτικός παράγων κατά της τερηδόνας».

Στο ίδιο περιοδικό το 1958, η Ρ. Κάραπα δημοσιεύει εργασία με τίτλο «Κονία πυριτίου». Η εργασία παρουσιάστηκε σε ειδική συνεδρία της Στοματολογικής Εταιρείας Ελλάδος, και στο έντυπο άρθρο εξετάζονται οι πυριτικές κονίες συμπεριλαμβάνοντας τον σωστό τρόπο χρήσης τους, ώστε ο οδοντίατρος να πετύχει τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην αναλογία σκόνης-υγρού και στην προφύλαξη από την υγρασία κατά την πήξη.

Την ίδια χρονιά επίσης στην Στοματολογία, δημοσιεύεται άρθρο του Β. Κωλέττη με τίτλο «Η κλινική αξία της καλύψεως ζώντος πολφού». Στο άρθρο περιλαμβάνεται εκτενής βιβλιογραφική ανασκόπηση, σχετικά με τα αίτια αποκάλυψης και τα ιστοπαθολογικά και κλινικά συμπτώματα και καταλήγει ότι το καταλληλότερο υλικό άμεσης κάλυψης είναι το υδροξείδιο του ασβεστίου. Πολύ σημαντική είναι η περιγραφή των περιπτώσεων, στις οποίες θα προβεί σε κάλυψη ή διαφορετικά σε πολφοτομή.

Το 1959 δημοσιεύεται εργασία του Φ. Ιωαννίδη με τίτλο «Εμφράξεις εξ ακρυλικής ρητίνης». Θίγει τα προβλήματα που παρουσιάζουν οι εμφράξεις ακρυλικών ρητινών και κυρίως στις νεκρώσεις του πολφού, κάνοντας εκτεταμένη ανασκόπηση στη διεθνή βιβλιογραφία, σχετικά με την κλινική συμπεριφορά τους, καθώς και το μηχανισμό πρόκλησης πολφικής βλάβης. Προτείνει δε δική του μέθοδο την

οποία χαρακτηρίζει «κατά στρώματα τεχνική», προκειμένου να περιορίσει τα κλινικά τους προβλήματα.

Και πάλι στη Στοματολογία, το 1960, ο Α. Νικολαΐδης δημοσιεύει το άρθρο με τίτλο «Το αμάλγαμα ως υλικόν εμφράξεως». Αποτελεί μια αρκετά εμπειριστικώς εργασία η οποία καλύπτει πλήρως το θέμα του αμαλγάματος από άποψη ιδιοτήτων, τρόπου χρήσης, αλλά και των προβλημάτων που παρουσιάζει κατά την κλινική του εφαρμογή. Ιδιαίτερη σημασία έχει και η κατάληξη του άρθρου, όπου ο συγγραφέας αναφέρει: «Πολλά εγράφησαν περί του αμαλγάματος και των ιδιοτήτων του, περισσότερα, ίσως, από όσα δι' οιονδήποτε άλλο εμφρακτικόν υλικόν. Τας ιδιότητάς αυτές, ως και τον τρόπον της αποτελεσματικωτέρας χρησιμοποίησης του αμαλγάματος, προσεπαθήσαμεν να εκθέσωμεν εν γενικαίς γραμμαίς, πιστεύοντες ότι το συναποκομιζόμενον όφελος θα ήτο λίαν επικοδομητικόν».

Η προσωπική πείρα μας πείθει ότι το αμάλγαμα, χωρίς να είναι, ασφαλώς, το ιδεώδες υλικόν εμφράξεως, υπερέχει εν πολλοίς των ακρυλικών και της πορσελάνης, εις τινάς δε περιπτώσεις ίσως και των ένθετων χρυσεμφράξεων είναι γνωστόν, πιθανώς, το λεγόμενον ότι πολλάκις αι εμφράξεις αμαλγάματος δεν είναι τόσοσ κακαί και όσον φαίνονται και αι ένθετοι τόσοσ καλαί όσο δείχνουν.

Την πεποίθησιν μας αυτήν ενισχύουν δύο τινά: Η ευρύτατη χρήσις του αμαλγάματος- ευρύτερα από την χρήσιν παντός άλλου εμφρακτικού υλικού- και η σχετικώς μικρά αναλογία αποτυχιών ας παρουσιάζει. Όθεν δυνάμεθα, συμπερασματικώς, να είπωμεν, ότι η καλώς εκτελεσθείσα εμφράξις αμαλγάματος εξυπηρετεί τον προορισμόν της κατά τρόπον άκρος ικανοποιητικόν».

Στη Στοματολογία επίσης το 1962, η Ρ. Κάραπα-Δαμίγου δημοσιεύει μετάφραση άρθρου του I.W. McLean, σχετικά με «Νέον πλαστικόν εμφρακτικόν υλικόν», που αφορά στην ανακάλυψη και μελέτη ενός νέου πλαστικού υλικού, το οποίο όμως εργαστηριακά φαίνεται να

υπερτερεί ελάχιστα των ακρυλικών ρητινών.

Την ίδια χρονιά ο Γ. Οικονόμου δημοσιεύει στα Στοματολογικά Χρονικά εκτεταμένη ανασκόπηση με τίτλο «*Τα νοσήματα των σκληρών ιστών των νεογνών οδόντων και η θεραπεία αυτών*». Εκτεταμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση που αφορά στις κάθε μορφής δυσπλασίες και τερηδονικές βλάβες των νεογνών δοντιών, όπου εκτός από την αιτιοπαθογένεια, προτείνονται και οι μέθοδοι αντιμετώπισης. Η όλη εργασία είναι επηρεασμένη από το πνεύμα της Γαλλικής Σχολής και όχι της Αμερικάνικης που είχε ήδη επικρατήσει στο διεθνή χώρο της Οδοντιατρικής.

Το 1964 οι Κ. Κοψιάυτης και Ειρ. Αποστόλου, δημοσίευσαν στα Στοματολογικά Χρονικά εργασία με τίτλο «*Χρυσά Ένθετα*». Στην εμπειριστατωμένη ανασκόπηση, αναφέρονται τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των ένθετων χρυσών εμφράξεων. Επισημαίνονται οι αντενδείξεις χρήσης τους, οι οποίες αφορούν στις μικρές αβαθείς κοιλότητες, στις εκτεταμένες τερηδόνες και στα ενδοδοντικά θεραπευμένα δόντια, καθώς επίσης και στις όμορες κοιλότητες των πρόσθιων δοντιών.

Την ίδια χρονιά ο Π. Ζωϊτόπουλος, δημοσίευσε στην Οδοντοστοματολογική Πρόοδο εργασία που αφορούσε στις «*Κακώσεις των Οδόντων*».

Στην εργασία αυτή, έγινε ταξινόμηση των κακώσεων, που μπορεί να οφείλονται: α) στην ηλικία και διατροφή, β) στις επεμβάσεις του οδοντιάτρου, γ) σε τραυματισμούς, δ) σε έξεις, ε) στο επάγγελμα και στ) σε φυλετικά ή λειτουργικά αίτια. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις τραυματικές κακώσεις που οδηγούν σε κατάγματα μύλης και κατάγματα ρίζας. Ταυτόχρονα τονίζεται με κλινικά περιστατικά και οι «κυρώσεις» που έχουν ως αποτέλεσμα τις αποτριβές που χαρακτηρίζονται ως «περιμυλολυσίας». Ιδιαίτερη έμφαση είχε δοθεί στον επαγγελματικό παράγοντα δημιουργίας απώλειας σκληρών οδοντικών οστών. Τέλος, προτείνεται η αντιμετώπισή τους: στις μεν τραυματικής αιτιολογίας, αντιμετωπίζονται ανάλογα με την

έκταση του κατάγματος και τα συμπτώματα από τον πολφό, αλλά και στην πρόληψή τους με τη χρήση διαφόρων προστατευτικών μέσων.

Στα Στοματολογικά Χρονικά το 1965, ο Δ. Λάμπρου αναφέρθηκε στον γαλβανισμό εις το κοίλον του στόματος. Περιγράφει το μηχανισμό δημιουργίας γαλβανικών ρευμάτων στη στοματική κοιλότητα, καθώς επίσης και στις επιπτώσεις που μπορεί να έχει στην υγεία, κυρίως μέσω της απελευθέρωσης βαρέων μετάλλων. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στη συνύπαρξη στην κοιλότητα του στόματος προσθετικών εργασιών από διαφορετικά μέταλλα. Σε ό,τι αφορά το φαινόμενο του γαλβανισμού μεταξύ αμαλγάματος και χρυσού, επισημαίνεται ότι το φαινόμενο είναι περιορισμένο και μπορεί να περιορισθεί ακόμη περισσότερο, με τη σωστή τεχνική έμφραξης.

Την επόμενη χρονιά, ο ίδιος συγγραφέας, δημοσιεύει εργασία στην Οδοντοστοματολογική Πρόοδο, με τίτλο «*Απλή μέθοδος προφυλάξεως των εκ χρυσού προσθετικών εργασιών κατά την έμφραξιν γειτνιαζουσών κοιλοτήτων II ομάδος*».

Το 1966, ο Φ. Μήτσης δημοσιεύει, στην Οδοντοστοματολογική Πρόοδο, εργασία με τίτλο «*Προληπτική θεραπεία του πολφού δι' έμμεσον καλύψεως, δι' υδροξειδίου του ασβεστίου*». Η εν λόγω εργασία αποτελεί αξιολογική και πρωτότυπη προσπάθεια για την εποχή της και αφορά κλινικοστατιστική μελέτη, με αξιόλογο μάλιστα αριθμό δοντιών, σχετικά με την αποτελεσματικότητα της κάλυψης του πολφού σε περιπτώσεις πολύ βαθειάς τερηδόνας, με σκεύασμα υδροξειδίου του ασβεστίου. Με κλινικά και ακτινογραφικά κριτήρια ανά 3μηνο το ποσοστό επιτυχίας ήτο 83%.

Την ίδια χρονιά επίσης, ο Φ. Μήτσης, δημοσιεύει στο ίδιο επιστημονικό περιοδικό εργασία που αναφέρεται στην «*Πρόληψη βλαβών του πολφού των οδόντων εξ ιατρογενών αιτιών*». Πρόκειται για μια εκτεταμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση, με ιδιαίτερη έμφαση στην αποφυγή χρήσης φαρμάκων για την «απολύμανση» της οδοντίνης, στην απαραίτητη χρήση

ψυκτικών μέσων κατά την αποκοπή οδοντικών ιστών με υψηλές ταχύτητες, στην οικονομία αποκοπής υγείων οδοντικών ιστών και τέλος στη χρήση φυράματος οξειδίου του ψευδαργύρου, ως προσωρινού εμφρακτικού υλικού.

Το 1968, στη Στοματολογία, ο Ι. Παπαδόγιαννης δημοσίευσε την εργασία «*Ανασύντασις κοπτικής γωνίας μέσου τομέως άνω γνάθου*», όπου αναφέρεται στις μέχρι τότε τεχνικές αποκατάστασης, που περιλαμβάνουν τη χρήση πυριτικών κοιτών και ακρυλικών ρητινών, σε συνδυασμό με καρφίδες, καθώς επίσης με οπτή πορσελάνη και χρυσού ενθέτου και προτείνει δική του τεχνική με την κατασκευή ενθέτου, το οποίο για καλύτερη συγκράτηση επεκτείνεται και στην περιοχή του γλωσσικού φύματος.

Το ίδιο έτος επίσης, στη Στοματολογία, ο Δ. Δασκαλάκης δημοσιεύει άρθρο με τίτλο «*Ο ρόλος του σίελου εις την ανάπτυξιν της τερηδόνης*», όπου αναφέρεται σε μέθοδο μελέτης της βιοχημικής του δράσης και συγκεκριμένα στην παραγωγή κίνησης

Επίσης το 1968 ο Γ. Οικονόμου δημοσιεύει στα Ελληνικά Στοματολογικά Χρονικά επιδημιολογική εργασία με τίτλο «*Η εξέλιξις της εκ τερηδόνης νοσηρότητας επί του παιδικού πληθυσμού*». Εκτεταμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση που αφορά στις κάθε μορφής δυσπλασίες και τερηδονικές βλάβες των νεογνών δοντιών, όπου εκτός από την αυτοπαθογένεια, προτείνονται και οι μέθοδοι αντιμετώπισης. Η όλη εργασία είναι επηρεασμένη από το πνεύμα της Γαλλικής Σχολής και όχι μόνο της Αμερικάνικης που είχε ήδη επικρατήσει στο διεθνή χώρο της Οδοντιατρικής.

Την ίδια χρονιά επίσης ο Γ. Οικονόμου δημοσιεύει στο περιοδικό Στοματολογία, εργασία με τίτλο «*Τα κυριότερα αίτια των αποτυχιών εις τας αμαλγάματος αργύρου ή χαλκού εμφράξεις*». Βιβλιογραφική ανασκόπηση σχετικά με τις ενδείξεις των εμφράξεων αμαλγάματος, στην έννοια της αποτυχημένης έμφραξης και τέλος στη διερεύνηση των αιτιών της αποτυχίας. Ειδικότερα γίνεται αναλυτική αναφορά στα αίτια αποτυχίας των εμφράξεων αμαλγάματος

και τονίζεται η σημασία του παράγοντα οδοντίατρος.

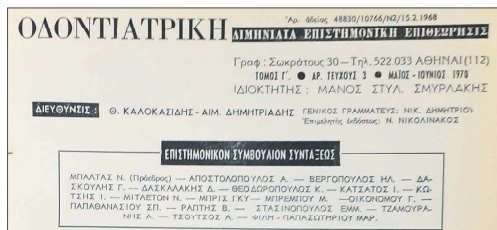
Το 1969 επίσης στη Στοματολογία οι Α. Δημητριάδης και Θ. Κουλουρίδης, δημοσιεύουν δύο πειραματικές εργαστηριακές εργασίες, που μελετούν στο φαινόμενο της αφαλάτωσης της αδαμαντίνης. Στην πρώτη εργασία με τίτλο «*Πειραματικά μελέται επί της οδοντικής τερηδόνης. Μέτρησης σκληρότητας αδαμαντίνης*», διερευνήθηκε η μικροσκληρότητα της αδαμαντίνης. Στη δεύτερη εργασία με τίτλο «*Πειραματικά μελέται επί της αφαλάτωσης της αδαμαντίνης*», μελετήθηκε εργαστηριακά, με τη μέθοδο της μικροακτινογράφησης και μικροσκληρότητας, η επίδραση στην αδαμαντίνη, ασθενών και ισχυρών οξέων.

Και οι δύο εργασίες είχαν διεξαχθεί στο Ινστιτούτο Οδοντιατρικής Έρευνας της Οδοντιατρικής Σχολής της Alabama, και αφορούσαν σε χρηματοδοτούμενο ερευνητικό πρωτόκολλο, από το N.I.D.R. και τη Warner-Lambert Pharmaceutical.

Στη Στοματολογία επίσης το 1969, ο Απ. Αποστολόπουλος δημοσίευσε εκτεταμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση, η οποία περιελάμβανε τις μέχρι εκείνη την εποχή γνώσεις, σχετικά με τη δράση του φθορίου, προτείνοντας την αναγκαιότητα φθορίωσης του ύδατος.

Την ίδια χρονιά και πάλι στη Στοματολογία, ο Β. Θωμαΐδης δημοσίευσε εργασία, που αφορούσε στο μηχανισμό δράσης του φθορίου στην πρόληψη της τερηδόνας. Έφερε τον τίτλο «*Η δράσις του φθορίου επί των οδόντων*».

Στο ίδιο περιοδικό, το ίδιο έτος, ο Σ. Συκαράς δημοσίευσε εργασία με τίτλο «*Αίτια προκαλούντα βλάβην του πολφού*». Η εργασία ήταν εκτενής βιβλιογραφική ανασκόπηση με κλινικά περιστατικά του ίδιου του συγγραφέα. Αφορούσε στα αίτια πρόκλησης βλαβών στον πολφό και κατέληγε ότι με τη σωστή κατά περίπτωση επιλογή του σωστού εμφρακτικού υλικού, καθώς και την έγκαιρη αντιμετώπιση ήπιων αντιδράσεων του πολφού, ο οδοντίατρος δύναται να προλάβει μεγάλο ποσοστό νεκρώσεων.

Εικόνα 4. «Οδοντιατρική» πρώτη έκδοση το 1968 και κυκλοφορία για περίπου 15 χρόνια.

Επίσης, το 1969, ο Γ. Οικονόμου δημοσιεύει στα Ελληνικά Στοματολογικά Χρονικά, εργασία με τίτλο «Η συμβολή της βιοχημείας και μηχανικής εις το πεδίο της πρόληψης της τερηδόνας». Βιβλιογραφική ανασκόπηση που σκοπό είχε να συσχετίσει την αιτιοπαθογένεια της τερηδόνας με την φυσιολογική δομή των οδοντικών ιστών και του στοματικού περιβάλλοντος. Καταλήγει ότι η διατροφή, η στοματική υγιεινή και τέλος το φθόριο πριν από την έναρξη της οδοντοφύας, αλλά και μετά την ανατολή των δοντιών έχουν καθοριστικό ρόλο στην πρόληψη της τερηδόνας.

Την ίδια χρονιά στη Στοματολογία οι Γ. Οικονόμου και Σ. Πούλια-Προμπονά δημοσιεύουν την εργασία «Τεχνική της εξ αμαλγάματος εμφράξεως των ομοροαυχενικών κοιλοτήτων». Παρουσίαση μίας απλής κλινικής τεχνικής με τη χρήση του μηχανήματος Nystrom, προκειμένου να αποκατασταθεί με αμάλαμα μία ομοροαυχενική κοιλότητα.

Οι Ι. Αιλιανός και Ι. Κιαπεκάκης επίσης το 1969 δημοσιεύουν στην Οδοντιατρική (Εικ. 4), την «Συμβολή εις την μελέτην των καταγμάτων των προσθίων οδόντων, νεογίων και μόνιμων».

Την ίδια χρονιά στο ίδιο περιοδικό οι Ι. Κατσάτος και Σ. Πούλια-Προμπονά, δημοσιεύσαν εργασία με τίτλο «Παρατηρήσεις επί των εμφρακτικών υλικών των προσθίων δοντιών». Βιβλιογραφική ανασκόπηση που περιλαμβάνει τις βασικές ιδιότητες και χαρακτηριστικά των

ακρυλικών ρητινών και πυριτικών κονιών που εκείνη την εποχή ήταν τα κατ' εξοχήν χρησιμοποιούμενα εμφρακτικά υλικά των πρόσθιων δοντιών. Τονίζεται ότι και τα δύο υλικά δεν πληρούν τις προϋποθέσεις ενός ιδανικού εμφρακτικού υλικού και η επιλογή τους αποτελεί συμβιβαστική λύση.

Το 1970, η Φρ. Μάντη, στην Οδοντοστοματολογική Πρόοδο, με τίτλο «Ατελής αδαμαντινογενεσία». Παρουσιάζει εκτεταμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση, η οποία περιελάμβανε κλινικό περιστατικό παιδιού ηλικίας 10 ετών. Περιείχε κλινικές και ακτινογραφικές εικόνες, καθώς επίσης και ιστολογικές εικόνες λεασμάτων των εξαχθέντων νεογίων δοντιών.

Την ίδια χρονιά ο Μ. Μίτλετον, δημοσίευσε στα Ελληνικά Στοματολογικά Χρονικά εργασία με τίτλο «Η ανασύστασις της κοπτικής γωνίας των προσθίων οδόντων επί παιδών».

Στο ίδιο περιοδικό την ίδια χρονιά οι Γ. Οικονόμου και Γερ. Σαρακίνης δημοσίευσαν εργασία με τίτλο «Το Αιότοτο εις την Οδοντιατρικήν». Ανασκόπηση σχετικά τα χαρακτηριστικά του Αιότοτο και κυρίως η δημιουργία κραδασμών, ενώ επιπλέον περιλαμβάνει τα αποτελέσματα μελέτης των συγγραφέων που διεξήχθη στον Δημόκριτο σχετικά με τη δημιουργία κραδασμών.

Την ίδια χρονιά στην Οδοντιατρική οι Γ. Οικονόμου και Π. Μονεμβασίτου δημοσίευσαν εργασία με τίτλο «Η σύγχρονος οδοντική χειρουργική αγωγή επί κατά βάθος τερηδόνας μετά ή άνευ αποκαλύψεως του πολφού». Βιβλιογραφική ανασκόπηση που περιλαμβάνει και κλινικά περιστατικά των συγγραφέων που αφορούν στις τεχνικές άμεσης ή έμμεσης κάλυψης του πολφού.

Στο ίδιο περιοδικό την ίδια χρονιά οι Ι. Κατσάτος και Σ. Πούλια-Προμπονά δημοσίευσαν εργασία με τίτλο «Συμβολή εις την μελέτην των Χρυσεμφράξεων». Βιβλιογραφική ανασκόπηση που αναφέρεται διεξοδικά στην τεχνική των χρυσεμφράξεων, στα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα τους καθώς και στις τεχνικές λεπτομέρειες της έμφραξης και καταλήγουν

ότι ενώ οι χρυσεμφράξεις φαίνεται ότι υπερτερούν των υπόλοιπων εμφρακτικών υλικών, ως αναφορά την αντοχή τους και τη διάρκεια ζωής τους, εντούτοις η δυσκολία και το χρονοβόρο της διαδικασίας πρέπει να περιορίζαν τη χρήση τους μόνο σε κοιλοτήτες της ομάδος.

Και οι επόμενες τρεις εργασίες του Ι. Κατσάτου δημοσιεύθηκαν το 1970 στην Οδοντιατρική. Οι «Αρχαί τινές παρασκευής κοιλοτήτων δια τας εξ αμαλγάματος εμφράξεις» αφορούσαν στην Κλινική παρουσίαση των τεχνικών παρασκευής κοιλοτήτων για εμφράξεις αμαλγάματος, με ιδιαίτερη έμφαση στην μορφολογία των επιμέρους στοιχείων της κοιλότητας.

Οι «Σύγχρονοι τινές αντιλήψεις περί της τερηδόνας» ήταν μια ανασκόπηση που αφορούσε στην αιτιοπαθογένεια της τερηδόνας, με κύρια αναφορά στην χημειοπαρασιτική θεωρία του Miller, που ήταν πλέον αποδεκτή για την εποχή της. Τέλος, η 3^η εργασία είχε τίτλο «Πρόσφατοι τινές απόψεις επί της πρόληψης της τερηδόνας».

Την ίδια χρονιά ο Ζ. Μαντζαβίνος, δημοσίευσε στο περιοδικό Ιατρική εργασία με τίτλο «Τελευταία επιτεύξεις εις την πρόληψιν της τερηδόνας».

Την ίδια χρονιά επίσης στην Οδοντοστοματολογική Πρόοδο, ο Ζ. Μαντζαβίνος, δημοσίευσε κλινικοστατιστική μελέτη, με τίτλο «Αι αντιδράσεις του πολφού εις τας εμφράξεις εκ πυριτικών κονιών». Πρόκειται για εργασία η οποία αφορούσε μεγάλο αριθμό θεραπευμένων δοντιών στην Κλινική Οδοντικής Παθολογίας & Θεραπευτικής, όπου ήταν εμφανής η βλαπτική επίδραση των πυριτικών κονιών, οι οποίες και είχαν προκαλέσει τον μεγαλύτερο αριθμό νεκρώσεων.

Το 1971, ο Ζ. Μαντζαβίνος δημοσίευσε και πάλι στην Οδοντοστοματολογική Πρόοδο, δύο εργασίες με τίτλους «Προστασία του πολφού εκ των βλαπτικών επιδράσεων των πυριτικών κονιών» και «Βιολογικά κριτήρια διέποντα την κρίσιν των διαφόρων εμφρακτικών υλικών». Και οι δύο εργασίες ήταν βιβλιογραφικές ανασκοπήσεις, για το επίκαιρο πλέον θέμα της

βιολογικής συμπεριφοράς των εμφρακτικών υλικών.

Επίσης το 1971, ο Ζ. Μαντζαβίνος και ο Β. Τσάτσας δημοσίευσαν στην Οδοντοστοματολογική Πρόοδο το άρθρο «Ιστολογική μελέτη της αποτελεσματικότητας διαφόρων επιχρισμάτων των οδοντινοσωληναρίων (Cavity Liners)». Η εργασία αφορούσε σε εργαστηριακή ερευνητική μελέτη με τη μέθοδο της μικροδείσδυσης χρωστικής σε κοιλοτήτες V ομάδος, τον έλεγχο της αποτελεσματικότητας πέντε βερνικιών εμφρακτικών των οδοντινοσωληναρίων.

Και πάλι στην Οδοντοστοματολογική Πρόοδο το ίδιο έτος, η Θεσ. Αθανασούλη δημοσίευσε «Μετρήσεις πυκνότητας και προσδιορισμός ασβεστίου και φωσφόρου υγνίου και τερηδοσθείσης αδαμαντίνης». Η πειραματική εργασία, που είχε γίνει στο Πανεπιστήμιο του Leeds της Αγγλίας σχετίζεται με τον προσδιορισμό της πυκνότητας του ασβεστίου και φωσφόρου σε εξαχθέντα νεογία και μόνιμα δόντια. Κατά τη συγγραφέα, αν και ο αριθμός των δειγμάτων ήταν μικρός, εντούτοις αξιόλογο εύρημα ήταν, ότι, η μεταβολή της πυκνότητας της αδαμαντίνης, κατά τα πρώτα στάδια της τερηδογονόου προσβολής, ήτο σημαντική.

Την ίδια χρονολογία και στο ίδιο περιοδικό, ο Ζ. Μαντζαβίνος δημοσίευσε εκτεταμένη ανασκόπηση, με τίτλο «Ανασύστασις οπισθίων οδόντων διά διαφόρων τύπων καρφιδών και αμαλγάματος». Η εργασία περιελάμβανε τους τύπους και τον τρόπο εφαρμογής στην κλινική πράξη, των διαφόρων τύπων καρφιδών για εκτεταμένες αποκαταστάσεις αμαλγάματος και επεσήμανε ότι από την προσωπική του εμπειρία, η χρήση των δι' οθήσεως αλλά και των κοχλιούμενων καρφιδών, τόσο ενδοδοντικά θεραπευμένα δόντια, όσο και σε δόντια με ζωντανό πολφό, δεν προκαλούν, τουλάχιστον κλινικά, εμφανιζόμενες βλάβες.

Στην Οδοντοστοματολογική Πρόοδο επίσης το 1971 ο Ζ. Μαντζαβίνος δημοσιεύει τα «Βιολογικά κριτήρια διέποντα την κρίσιν των διαφόρων εμφρακτικών υλικών». Το 1971 επίσης οι Γ. Οικονόμου και Αθ. Ζαμάνης δημοσι-

εύουν στα Ελληνικά Στοματολογικά Χρονικά εργασία με τίτλο «Το πρόβλημα της αρχικής περιεκτικότητας υδραργύρου εις τας εξ αμαλγάματος άργυρον εμφράξεις».

Στο περιοδικό Οδοντιατρική του έτους 1971, ο Γ. Οικονόμου δημοσίευσε τις κάτωθι τέσσερις εργασίες «Η συμβολή της παρασκευής κοιλότητας εις την μηχανική αντοχήν του οδόντος», «Η επέκτασις προς πρόληψιν κατά την σύγχρονον κλινικήν οδοντικήν χειρουργικήν πράξιν», «Η πειραματική κλινική μελέτη δια την εκτίμησιν της κλινικής συμπεριφοράς της εξ αμαλγάματος εμφράξεως μασητικών κοιλοτήτων παρασκευαζόμενων μόνο επί της αδαμαντίνης ουσίας των οδόντων» και «Ανάλυσις των παραγόντων οι οποίοι επηρεάζουν το σχέδιον της παρασκευής κοιλότητας κατά την αντιμετώπισιν της τερηδόνης».

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΕΣ ΔΙΑΤΡΙΒΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΙΒΕΣ ΥΦΗΓΗΣΙΑΣ

Ουσιαστική συμβολή στην ελληνική οδοντιατρική βιβλιογραφία, απετέλεσαν οι μονογραφίες που αφορούσαν την Οδοντική Χειρουργική και ήταν προϋπόθεση για την εκπόνηση Διδακτορικής Διατριβής και Διατριβής Υψηγείας. Οι διατριβές αυτές, στην χρονική περίοδο που αναφερόμαστε, εκπονήθηκαν κυρίως στην έδρα της Οδοντικής Χειρουργικής της Οδοντιατρικής Σχολής του ΕΚΠΑ.

Το 1958 ο Ι. Κιαπεκάκης εκπόνησε διατριβή με θέμα «Συμβολή εις την μελέτην των οδοντικών ρωγμών».

Το 1960 ο Γ. Οικονόμου, δημοσίευσε διατριβή με θέμα «Συμβολή εις την σπουδής της οδοντικής τερηδόνης επί του παιδικού πληθυσμού».

Το 1964 ο Ι. Κωτσής με θέμα «Συμβολή εις την σπουδήν της οδοντικής τερηδόνης επί ψυχοπαθών», «Συμβολή εις την μελέτην της σχέσεως του φθορίου επί της μογγολοειδούς ιδιοτείας».

Το 1965 ο Ι. Κατσάτος δημοσίευσε διατριβή με θέμα «Συμβολή εις την μελέτην της σχέσεως

του φθορίου επί της μογγολοειδούς ιδιοτείας».

Το 1966 ο Ι. Κιαπεκάκης δημοσίευσε την Υψηγεία του με θέμα «Συμβολή εις την μελέτη των μ.υ. και της επιδράσεως τούτων επί των ιστών των οδόντων».

Το 1967 ο Ι. Παπαδόγιαννης δημοσίευσε στο Οδοντιατρικό Τμήμα του ΑΠΘ, διατριβή με θέμα «Συμβολή εις την ανασύστασιν της κοπτικής γωνίας του μέσου τομέως της άνω γνάθου δι' ιδίας ενδομυλικής μεθόδου».

Το 1970 ο Γ. Οικονόμου δημοσίευσε Υψηγεία με τίτλο «Φωτοελαστική έρευνα των εσωτερικών τάσεων του οδόντος τερηδονιζόμενου ή εν συνυπάρξει μετά των ενδομυλικών ανασυστάσεων».

Την ίδια χρονιά, ο Αθ. Σαρακίνης εκπόνησε Διατριβή με θέμα «Συμβολή εις την μελέτην των αναπτυσσομένων κραδασμών υπό των εγγλυφίδων κατά την αποκοπήν των σκληρών ιστών του οδόντος» και το 1971 ο Αθ. Ζαμάνης με θέμα «Συμβολή εις την μελέτην της προσαρμογής των εμφράξεων αμαλγάματος αργύρου επί των οδοντικών ιστών τη βοήθεια σεσημασμένης δια C14 Γλυκόζης: Μελέτη in vitro».

Επίσης το 1970, η Στ. Τακούδα-Σερετάκη δημοσίευσε Στην Οδοντιατρική Σχολή του ΑΠΘ, διατριβή με θέμα «Συμβολή εις την μελέτην της ηλεκτρικής αγωγιμότητας υλικών τίνων επικαλύψεως του πολφού ως και τίνων εμφρακτικών υλικών».

Επίσης το 1971 ο Ι. Κατσάτος δημοσίευσε την Υψηγεία του με θέμα «Κλινική-Ιστολογική έρευνα επί των οδόντων ασθενών πασχόντων εκ μεσογειακής αναιμίας».

Τελειώνοντας τη βιβλιογραφική αυτή αναδρομή, νομίζω ότι αξίζει να επισημάνουμε την αξιόλογη προσπάθεια συναδέλφων, πανεπιστημιακών και μη, να μεταφέρουν στον Ελληνικό χώρο τις σύγχρονες απόψεις της Οδοντικής Χειρουργικής που επικρατούσαν διεθνώς.

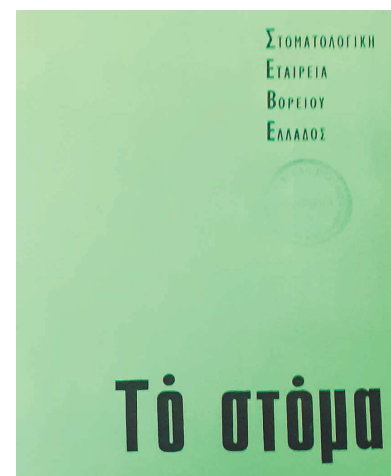
Χαρακτηριστικό είναι ότι μέχρι το 1952, που τελειώσαμε την προηγούμενη αναδρομή μας, είχαμε επισημάνει ότι αν και δεν υπήρχαν ερευνητικές εργασίες και «πρωτότυπες» δημοσιεύσεις, εντούτοις, οι δημοσιεύσεις στον περι-

οδικό τύπο εκείνης της εποχής αφορούσαν όλα τα «σύγχρονα» για την εποχή τους θέματα της Οδοντικής Χειρουργικής διεθνώς.

Το Οδοντιατρικό Σχολείο μέχρι το 1952 ήταν τμήμα της Ιατρικής Σχολής και η οποία-δήποτε ερευνητική προσπάθεια αφορούσε στην εκπόνηση διατριβής στην Ιατρική και όχι στην Οδοντιατρική. Αυτό έγινε εφικτό με την αναβάθμιση του Σχολείου το 1953 σε Οδοντιατρικό Τμήμα της Ιατρικής Σχολής και τη δυνατότητα εκπόνησης πλέον Διατριβής αλλά και Υψηγείας στη Οδοντιατρική.

Αυτό που επίσης πρέπει να επισημάνουμε ότι από το 1955 και για το χρονικό διάστημα που περιλαμβάνει η δεύτερη αυτή αναδρομή μας, γίνεται όλο και πιο έντονη η παρουσία στο επιστημονικό οδοντιατρικό τύπο των πανεπιστημιακών, γεγονός που χαρακτηρίζει άλλωστε και την εποχή μας που είναι επακόλουθο της αύξησης του αριθμού του διδακτικού προσωπικού και της αναγκαίας συνεχούς επιστημονικής του παρουσίας.

Τέλος, είναι άξιοι συγχαρητηρίων όχι μόνο οι πανεπιστημιακοί αλλά και οι συνάδελφοι εκτός πανεπιστημίου που σε εποχές δύσκολες, χωρίς ανάλογους οικονομικούς πόρους, με πάθος αλλά και επιστημονικό ήθος, προσπάθησαν και κράτησαν την Ελληνική Οδοντιατρική όσο γίνεται πιο κοντά στα διεθνή δρώμενα και φρόντιζαν με τις επιστημονικές τους δημοσιεύσεις να επιμορφώνουν τον Έλληνα οδοντίατρο.

Εικόνα 5. «Το Στόμα» έκδοση της Στοματολογικής Εταιρείας Βορείου Ελλάδος, με πρώτο τεύχος το 1969. Η έκδοσή του συνεχίζεται μέχρι σήμερα σε ηλεκτρονική μορφή.

Οι εικόνες αφορούν τα οδοντιατρικά επιστημονικά περιοδικά τα οποία κυκλοφορούσαν την 20ετία 1950-1970. Τα αναφερόμενα βιβλία, περιοδικά και Διατριβές είναι διαθέσιμα στο Σπουδαστήριο της Οδοντιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ.